

Viivi Kaario

UKRAINAN KORKEAKOULUPOLITIikka 2010-LUVULLA

Systemaattinen kirjallisuuskatsaus muutoksista ja
kehityssuunnista

Kasvatustieteiden ja kulttuurin tiedekunta
Kandidaatintutkielma
Huhtikuu 2023

TIIVISTELMÄ

Viivi Kaario: Ukrainan korkeakoulupolitiikka 2010-luvulla - systemaattinen kirjallisuuskatsaus muutoksista ja kehityssuunnista
Kandidaatintutkielma
Tampereen yliopisto
Elinikäinen oppiminen ja kasvatus
Huhtikuu 2023

Tämä kandidaatintutkielma on systemaattinen kirjallisuuskatsaus Ukrainan korkeakoulupolitiikasta 2010-luvulla, sen muutoksista sekä kehityssuunnista. Tutkielman tarkoitus on kuvata, minkälaista korkeakoulupolitiikka Ukrainassa on, sekä miten 2010-luvun poliittiset tapahtumat, maan sisäiset muutokset ja ulkoiset tekijät ovat vaikuttaneet siihen. Tutkielman keskiössä on korkeakoulupolitiikan dynamiikkaa kuvaava DHEP-malli, jota hyödynnetään muutoksien ja kehityksen analysoimisessa. Sisällönanalyysia toteutettiin tarkoituksen mukaisesti niin induktiivisesti kuin deduktiivisesti. Aihe on varsinkin 2020-luvun tapahtumien, kuten koronapandemian ja Ukrainan sodan, valossa ajankohtainen ja merkittävä.

Ukrainan korkeakoulupolitiikkaan vaikuttaa niin historia Neuvostoliitossa, sen hajoamisen jälkeinen aika, kuin eurooppalaistuminen esimerkiksi Bolognan prosessin kautta. Tulokset osoittavat Ukrainan korkeakoulupolitiikassa olevan niin konservatiivisia kuin uusliberaaleja piirteitä, sekä korkeakoulujen autonomian olevan vähäistä. Nämä piirteet näkyvät muun muassa korkeakoulujen rahoituksessa ja talouspolitiikassa.

Keskeisiä tapahtumia 2010-luvulla Ukrainan korkeakoulupolitiikan kannalta ovat uusi laki korkeakoulutuksesta, Ukrainan vallankumous eli Euromaidan, Bolognan uudistuksen täytäntöönpano, sekä Venäjän aggressio ja hybridisota Ukrainan kanssa. Tutkielmassa havaittiin, että näillä tapahtumilla on sekä korkeakoulupolitiikkaa vahvasti uudistaneita ja kehittäneitä vaikutuksia, mutta toisaalta varsinkin tilanne Venäjän kanssa on heikentänyt jo valmiiksi huonoa taloudellista tilannetta koko maassa, ja vaikuttaa niin myös korkeakoulupolitiikkaan.

Ukrainan korkeakoulupolitiikan kehittyminen on saanut jäädä koronapandemian ja sodan vuoksi tauolle, joten tämän tutkielman tarkoitus on luoda kuva siitä, mihin ennen näitä tapahtumia jäätiin. Tulevaisuudessa tutkielma voisi toimia pohjana, kun tutkitaan, miten sota on vaikuttanut korkeakoulupolitiikkaan ja miten sitä voitaisiin alkaa jälleen rakentamaan.

Avainsanat: korkeakoulupolitiikka, korkeakoulupolitiikan dynamiikat, konservatismi, uusliberalismi, autonomia, Ukraina, Neuvostoliiton jälkeinen aika

Tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck -ohjelmalla.

SISÄLTÖ

1	JOHDANTO	4
2	KORKEAKOULUPOLITIikka JA SEN DYNAMIIKKA	6
2.1	Korkeakoulupolitiikka koulutuspolitiikan osana	6
2.2	Korkeakoulupolitiikan dynamiikat.....	7
3	UKRAINAN KORKEAKOULUPOLITIikka	9
3.1	Neuvostoliiton vaikutus Ukrainan korkeakoulupolitiikkaan	9
3.2	Merkittävät tapahtumat Ukrainassa 2000- ja 2010-luvuilla korkeakoulupolitiikan näkökulmasta	10
4	TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	12
4.1	Tutkimusongelma.....	12
4.2	Systemaattinen kirjallisuuskatsaus	12
4.3	Tutkimusaineisto	13
4.4	Sisällönanalyysi.....	17
5	TULOKSET	20
5.1	Minkälaisia piirteitä ukrainalaisella korkeakoulupolitiikalla on?	20
5.1.1	<i>Konservatismi</i>	21
5.1.2	<i>Uusliberalismi</i>	22
5.1.3	<i>Alhainen autonomia</i>	23
5.1.4	<i>Heikko talouspolitiikka ja rahoitus</i>	23
5.2	Miten Ukrainan sisäinen poliittinen tilanne sekä ulkoiset tekijät ovat vaikuttaneet maan korkeakoulupolitiikkaan 2010-luvulla?	24
6	POHDINTA	28
6.1	Tutkimuksen tulosten pohdintaa	28
6.2	Tutkimuksen luotettavuus	31
6.3	Jatkotutkimusehdotukset	33
	LÄHTEET	34
TAULUKKO 1.	DHEP-malli (suomennettu tekijän toimesta)	8
TAULUKKO 2.	Tietokannat ja hakulausekkeet	14
TAULUKKO 3.	Hakuprosessikaavio.....	15
TAULUKKO 4.	Valitut teokset	16
TAULUKKO 5.	Yläluokka: Konservatismi.....	18
TAULUKKO 6.	Deduktiivisen sisällönanalyysin alkuperäisilmaisuita	19
TAULUKKO 7.	Alaluokat ja yläluokat	21
TAULUKKO 8.	DHEP-mallin mukaisia tuloksia	24

1 JOHDANTO

Tutkin kandidaatintutkielmassani Ukrainan korkeakoulupolitiikkaa. Systemaattisen kirjallisuuskatsauksen keinoin tutkin, minkälaista ukrainalainen korkeakoulupolitiikka on 2010-luvulla, kuitenkin ennen vuonna 2022 alkanutta sotaa, sekä minkälaisia muutoksia ja kehityssuuntia siinä on ollut suhteessa maan poliittiseen tilanteeseen, ulkoisiin tekijöihin sekä konflikteihin nähden.

Aihe on tärkeä, sillä Ukrainassa on eletty historiallisia aikoja 2010-luvulla, esimerkiksi vuosien 2013–2014 Ukrainan vallankumouksen sekä Venäjän aggression vuoksi. Toisaalta Ukraina on myös entinen neuvostomaa, ja se osana historiaa on tärkeä tekijä maan koulutuspoliittisessa historiassa (Rumyantseva & Logvynenko, 2018). Ukraina on osa Eurooppaa, ja esimerkiksi Bolognan prosessin keinoin ukrainalaisia korkeakouluja on haluttu tuoda lähemmäksi eurooppalaista opiskelijaliikkuvuuden verkostoa. Myös Suomi on tukenut Ukrainan korkeakoulukehitystä, joten aihe koskettaa niin Suomea kuin koko Eurooppaa.

Aihetta on tärkeä tutkia myös sen vuoksi, että käynnissä olevan sodan myötä koko Ukraina joudutaan rakentamaan miltei uudestaan. Siksi haluan tuottaa katsauksen siitä, minkälainen tilanne maassa on ennen sotaa ollut korkeakoulupolitiikan suhteen. Lisäksi, kun sotaa edeltävästä tilanteesta on tuotettu katsaus, sitä on mahdollista hyödyntää myöhemmin sodan loputtua ja maan jälleenrakentamisen alettua sodan vaikutuksien tarkasteluun korkeakoulupolitiikan osalta.

Tutkielmassani käydään läpi ensin korkeakoulupolitiikkaa käsitteenä sekä teoriataustaa aiheeseen liittyen. Taustoitan myös Ukrainan sosio- ja korkeakoulupoliittista historiaa, johon Neuvostoliitolla on luonnollisesti merkittävä vaikutus. Ukrainan korkeakoulutuspolitiikan historia ylettää pitkälle myös aikaan ennen Neuvostoliittoa, mutta tutkimuksen ajallisen rajauksen vuoksi keskistyn vain Neuvostoliiton jälkeiseen aikaan. Neuvostoliiton jälkeinen aika Ukrainan koulutuspolitiikassa on tärkeä avata, jotta ymmärrettäisiin viime vuosien

kehityssuuntia ja muutoksia, sekä poliittista kontekstia. Itse tutkimuksessa selvitetään, minkälaisia muutoksia, kehityssuuntia ja merkittäviä ajanjaksoja koulutuspolitiikassa korkeakoulutasolla on ollut 2010-luvulla ja minkälaisia piirteitä ukrainalaisella korkeakoulupolitiikalla on. Tarkastelen korkeakoulupolitiikan dynamiikkaan liittyvän teorian pohjalta, miten maan poliittiset tilanteet, ulkoiset tekijät ja konfliktit ovat vaikuttaneet korkeakoulupolitiikkaan.

Aihetta on tutkittu erityisesti esimerkiksi Neuvostoliiton jälkeisen ajan näkökulmasta (Rumyantseva & Logvynenko, 2018), ja miten koulutuspolitiikka on eri neuvostomaissa kehittynyt. Toisaalta tutkimuksia on myös Bolognan prosessin näkökulmasta ja Ukrainan korkeakouluinstituutioiden liittamisestä osaksi eurooppalaista järjestelmää, esimerkiksi vapaan opiskelijaliikkuvuuden vuoksi (Kushnir, 2021). Tavoitteeni on yhdistää erilaisia näkökulmia, sillä tutkielmani tarkoitus on tarkastella korkeakoulutuspolitiikkaa kokonaisuudessaan.

2 KORKEAKOULUPOLITIikka JA SEN DYNAMIikka

2.1 Korkeakoulupolitiikka koulutuspolitiikan osana

Koulutuspolitiikkaa, tässä tutkielmassa erityisesti korkeakoulupolitiikkaa, määritelläkseni käytän yleisesti politiikan määritelmiä, jolle itsessään ei tosin ole yhtä oikeaa määritelmää. Politiikkaa voidaan muun muassa luonnehtia toimintana, jolloin politiikkaa on muutos ja mahdollisuus toimia toisin (Silvennoinen ym., 2021). Toisaalta politiikkaa voidaan ajatella myös sfäärinä, jolloin se sisältää erilaisia tasoja, ja sitä luonnehtii rajallisuus. Usein koulutuspolitiikkaa on luonnehdittu juuri sfäärin kautta, sillä koulutusjärjestelmä nähdään eri aloja ja tasoja nivovana yhteiskunnallisena toimijana (Silvennoinen ym., 2021). Tämän tutkielman puitteissa voitaisiin luonnehtia politiikkaa kuitenkin toimintana ennemmin kuin sfääriajattelun kautta, sillä korkeakoulusysteemi tai -politiikka ei ole vain yksi taso, vaan se on monen tekijän yhteisvaikutusta. Korkeakoulupolitiikan kenttä on paljon laajempi kuin itse korkeakoulusysteemit, siihen vaikuttavat muun muassa lainsäädäntö kuin muuttuvat poliittiset tilanteet muillakin kuin koulutuspolitiikan alueella (Silvennoinen ym., 2021). Toisaalta korkeakoulupolitiikka on myös usein muita koulutuspolitiikan osia kansainvälisempää, joten siihen vaikuttavat myös esimerkiksi kansainväliset järjestöt.

Yliopistot ovat keskeisessä asemassa korkeakoulupolitiikassa. Yliopistot heijastavat aikansa poliittista ja taloudellista voimaa, mutta toimivat usein samalla vastarintana näille voimille (Chou ym., 2016). Yliopistojen rooli on kautta historiansa ollut toimia kritiikkinä ja vastarintana yhteiskunnalle, mutta toisaalta niin kuin muutkin instituutiot, poliittinen tilanne näkyy yliopistoissa väistämättä. Esimerkiksi koulutuspolitiikan myötä yliopistojen rahoitus ja muut resurssit vaihtelevat. Yliopistot eivät ole yksittäisiä monoliittisiä toimijoita, vaan ne koostuvat muun muassa niin hallinnosta, opiskelijoista kuin tutkimuksesta.

Ne muodostavat akateemisen kentän, joissa kunkin oman yliopiston tutkimus määrittää, mikä sen rooli on kyseisellä kentällä. Koska yliopistot ovat niin monitahoisia toimijoita, niihin kohdistuvaan politiikkaan vaikuttavat opetusministeriöiden lisäksi myös esimerkiksi ulko- ja sisäpoliittiset toimijat, yksityiset yritykset ja ajatushautomot (Chou ym., 2016).

Näin ollen tässäkin tutkimuksessa yliopistoja, kuten muitakin korkeakouluja, kohdellaan laajoina toimijoina, joihin vaikuttavat monet eri tekijät. Yliopistot eivät ole yksittäisiä instituutiota tai täysin itsenäisiä toimijoita, vaan korkeakoulupolitiikka on monien eri instituutioiden ja toimijoiden kenttä, jotka vaikuttavat toinen toisiinsa. Myös seuraavaksi esiteltävä teoreettinen malli liittyy erilaisten poliittisten toimijoiden väliseen vuorovaikutukseen.

2.2 Korkeakoulupolitiikan dynamiikat

Kaukon (2012) esittämä DHEP-malli (eng. Dynamics in Higher Education Politics) käsittelee korkeakoulujen toimintakenttää. Malli keskittyy siihen, että tekijöiden sijasta tarkastellaan niiden välisiä suhteita. Teorian ja mallin ajatus on, että korkeakoulutuspolitiikkaan liittyvää sosiohistoriallista kompleksia voidaan analysoida poliittisen tilanteen ja poliittisten mahdollisuuksien myötä. Korkeakoulupolitiikasta ei varsinaisesti ole aikaisemmin ollut teoriaa tai mallia, vaan korkeakoulusysteemiä on useissa tutkimuksissa pidetty esimerkiksi yhtenä muutoksen tekijänä. Tässä mallissa onkin pyritty ottamaan huomioon aikaisemman tutkimuksen saama kritiikki (Kauko, 2012).

DHEP-mallissa analysoidaan erilaisia korkeakoulusysteemin osia ja niiden välisiä suhteita. Teoriaan kuitenkin liittyy se, että koulutuspolitiikkaan vaikuttaa vahvasti ulkoiset tekijät, mutta itse koulutuspolitiikan muuttaminen riippuu sen sisäisistä tekijöistä, ja kuinka valmiita ne ovat vastaanottamaan poliittisia muutoksia. Tässä tutkimuksessa teoriaa käytetään toisen tutkimuskysymyksen analysoimiseen, miten erilaiset poliittiset tilanteet ovat vaikuttaneet Ukrainan korkeakoulupolitiikkaan. Kauko (2012) on testannut mallia Suomen korkeakoulupolitiikkaan liittyen, hän on haastatellut tutkimukseensa 25 ministeritason poliitikkoa, ministeriöiden virkamiehiä, yliopistojen rehtoreita sekä eri sidosryhmien, kuten ammattiliittojen tai tutkimusrahoittajien, edustajia.

DHEP-malli koostuu neljästä dynamiikan lajista, jotka on alla taulukossa 1. esitelty. Mallin kategoriat muodostuvat poliittisen tilanteen sekä poliittisten mahdollisuuksien mukaan. Poliittinen tilanne voi olla joko epäsuotuisa tai suotuisa, poliittiset mahdollisuudet puolestaan vakiintuneita tai politisoituja. Poliittisella tilanteella tarkoitetaan sopivaa hetkeä, jolloin politiikkaa voidaan muuttaa. Poliittinen tilanne muodostuu korkeakoulujen institutionaalisten puitteiden, poliittisen järjestelmän ja sosiohistoriallisen kontekstin vuorovaikutuksessa (Kauko, 2012). Sen vuoksi, jos koulutusjärjestelmän institutionaalinen kehys ei ole yhteensopiva ulkoisten tekijöiden kanssa, poliittinen tilanne ei ole suotuisa muutokselle (Kauko, 2012). Poliittisen tilanteen suotuisuus korjautuu vain jos institutionaalista rakennetta muutetaan tai ulkoiset tekijät muuttuvat.

Poliittiset mahdollisuudet puolestaan ymmärretään mallissa politisoitumisen kautta (Kauko, 2012). Politisoituneet mahdollisuudet tarkoittavat sitä, että toimijat löytävät tai luovat uusia mahdollisuuksia politiikassa, kun taas vakiintuneet mahdollisuudet tarkoittavat rutiineja ja vanhojen käytäntöjen toteuttamista politiikassa. Poliittisten mahdollisuuksien ulottuvuuden myötä DHEP-malli ottaa huomioon sen, että poliittiset tilanteet voivat muuttua nopeastikin.

Taulukossa 1. on esitelty DHEP-malli, joka siis muodostuu erilaisten poliittisten mahdollisuuksien ja poliittisten tilanteiden vuorovaikutuksesta. Kuten aiemmin mainittu, käytän mallia tutkimuksessani toisen tutkimuskysymyksen analysointiin, jossa on tarkoitus tutkia poliittisten tilanteiden vaikutusta Ukrainan korkeakoulupolitiikkaan.

TAULUKKO 1. DHEP-malli (suomennettu tekijän toimesta)

	Poliittinen tilanne on epäsuotuisa muutokselle	Poliittinen tilanne on suotuisa muutokselle
Poliittiset mahdollisuudet ovat vakiintuneet	Kitkadynamiikka (eng. friction dynamics)	Yksimielinen muutosdynamiikka (eng. consensual change dynamics)
Poliittiset mahdollisuudet ovat politisoituneet	Tukosdynamiikka (eng. gridlock dynamics)	Uudistusdynamiikka (eng. reform dynamics)

3 UKRAINAN KORKEAKOULUPOLITIikka

3.1 Neuvostoliiton vaikutus Ukrainan korkeakoulupolitiikkaan

Eri alojen tutkimuksessa on pitkään huomattu se, että vanhojen Neuvostoliiton alla olleiden maiden korkeakoulupolitiikassa on Neuvostoliiton hajoamisen jälkeen noudatettu pitkälti samanlaisia periaatteita ja malleja, eikä kehitys ja uudistukset ole olleet taattuina (Smolentseva, Huisman & Froumin, 2018). Neuvostoliiton hajoaminen jätti sen alla olleet maat esimerkiksi muuhun Eurooppaan verrattuna taakse kehityksestä, ja luonnollisesti maat tästäkin syystä nojautuivat Neuvostoliittoon politiikan muodostumisessa. Muuhun maailmaan integroituminen muun muassa talouden kannalta oli vaikeaa pitkän eristäytyneen ajan jälkeen. Niin ikään myös Neuvostoliiton aikainen korkeakoulupolitiikka on jättänyt jälkensä sen alaisiin maihin.

Neuvostoliiton aikaisen Ukrainan korkeakoulupolitiikka oli hyvin tyypillistä Neuvostoliitolle yleensäkin, se oli suunniteltu ja kehitetty palvelemaan taloutta ja tuottamaan tarpeellista työvoimaa (Rumyantseva & Logvynenko, 2018). Itse korkeakouluinstituutteja oli Ukrainassa Neuvostoliiton aikana (tilasto vuodelta 1988) noin 156. (Rumyantseva & Logvynenko, 2018). Tärkeimmät painotusalueet korkeakouluinstituutiolla olivat pedagogiikka ja koulutus (42 korkeakoulua), tekniikka erityisesti teollisuuden ja rakentamisen osalta (40 korkeakoulua), lääketiede ja urheilu (18 korkeakoulua) sekä maatalous (17 korkeakoulua). Myös muita painotuksia, kuten kuljetus ja logistiikka, talous ja laki, sekä taiteet, oli edustettuna korkeakouluissa, mutta niitä opettavia korkeakouluinstituutteja oli huomattavasti vähemmän. Tiedetyt painotukset ja korkeakoulujen määrä oli valtion määrittelemää, ja korkeakouluinstituutioiden

oli pakko kouluttaa tietyille aloille tietty määrä ammattilaisia (Smolentseva, Huisman & Froumin, 2018).

Korkeakoulutuspolitiikka oli lähes täysin sidonnainen valtioon, eikä korkeakouluinstituutioilla juurikaan ollut autonomiaa, sillä korkeakoulujen tarkoitus oli vain palvella valtion taloutta ja työllisyyttä. Sen lisäksi koulutus oli huomattavasti käytännönläheisempää, ja tarkoitus oli tuoda tiedettä ja tutkimusta käytännön elämän lähelle (Smolentseva, Huisman & Froumin, 2018). Neuvostoliiton korkeakoulupolitiikka oli siis hyvin erilaista verrattuna länsimaiseen. Tämän vuoksi Neuvostoliiton hajoamisen jälkeen myös Ukrainalla on ollut suuri haaste, miten se integroituu länsimaiden mukaiseen koulutuspolitiikkaan vai integroituu se ollenkaan.

3.2 Merkittävät tapahtumat Ukrainassa 2000- ja 2010-luvuilla korkeakoulupolitiikan näkökulmasta

Korkeakoulupolitiikan kannalta on syytä esitellä joitakin merkittäviä tapahtumia Ukrainassa vuosikymmenen vaihteen jälkeen. 2000-luvulta Bolognan prosessiin liittyminen on ollut erityisen merkittävää korkeakoulupolitiikalle Ukrainassa (Kushnir, 2021). 2010-luvulla korkeakoulutukseen liittyvät laki on ollut muutoksessa. Uutta korkeakoulutuslakia alettiin valmistelemaan vuonna 2010, ja se astui voimaan vuonna 2014. Vuodet 2013–2014 ovat olleet historiallisia, niin Ukrainan vallankumouksen, Euromaidanin vuoksi, kuin myös 2014 Venäjän kanssa alkaneen hybridisodan vuoksi. Venäjän aggressio Ukrainan alueilla on jatkunut lähes koko 2010-luvun ajan, ja kärjistynyt täysmittaiseksi sodaksi helmikuussa 2022.

Uutta korkeakoulutukseen liittyvää lakia (eng. Law "On Higher Education") alettiin siis valmistella 2010-luvun alusta alkaen. Ukrainan presidenttinä vuosina 2010–2014 toimi Viktor Yanukovych, joka nimitti uudeksi koulutus- ja tiedeministeriksi Dmytro Tabachnykin. Tabachnyk tunnettiin niin sanotusti Venäjän suuntaan kallistuvana poliitikkona (Kvit, 2020). Poliittinen suuntautuminen näkyi myös uuden lain valmistelussa, Tabachnykin pyrkimys oli lain myötä viedä korkeakoulutusta autoritääriseen, Venäjä-tyyliseen suuntaan ainakin hallinnon kannalta. Lain valmistelu ei edennyt ilman ongelmia, kun akateeminen yhteisö asettui Tabachnykin lakiluonnosta

vastaan ja alkoi lobata aktiivisesti sitä vastaan, onnistuen yrityksessään (Kvit, 2020). Valmis laki astui voimaan vuonna 2014. Lopullisen version tarkoituksena on muun muassa parantaa korkeakoulujen autonomiaa, akateemista liikkuvuutta sekä akateemista vapautta (Law of Ukraine On Higher Education, 2014). Laki mahdollisti myös Bolognan uudistuksen käyttöönoton, sen mukaan siirryttiin muun muassa eurooppalaiseen ETCS-opintopistesysteemiin.

Bolognan uudistus on eurooppalainen hallitustenvälinen poliittinen aloite, jonka tavoite on rakentaa Euroopan korkeakoulutuksen alue, esimerkiksi yhtenäisien korkeakoulutuksen käytäntöjen kautta (Kushnir, 2021). Bolognan myötä esimerkiksi opiskelija- ja tutkimusliikkuvuus paransi Euroopan alueella. Bolognan uudistus otettiin pilotointiin Ukrainassa jo vuonna 2005, mutta varsinaisesti sen täysmittainen käyttöönotto pystyttiin toteuttamaan vasta vuonna 2015 lakiuudistusten vuoksi. Bologna on tärkeä askel Neuvostoliiton jälkeisessä eurooppalaistumisessa, niin Ukrainassa kuin muissakin vanhoissa Neuvostoliiton alaisissa maissa.

Eurooppalaistuminen ja muutokset Neuvostoliiton jälkeisestä ajasta olivat erityisesti vuosina 2013–2014 pinnalla, kun tapahtui Ukrainan vallankumous. Käytän tutkielmassa vallankumouksesta nimeä Euromaidan, joskin erilaisia muitakin nimivariaatioita on olemassa (Hundorova, 2017). Nimi Euromaidan kuvaa vallankumousta sikäli hyvin, että siinä oli kyse yhteiskunnallisesta muutoksesta, jossa haluttiin irtaantumista Neuvostoliiton aikaisista käytännöistä ja kohti eurooppalaisempaa yhteiskuntaa (Hundorova, 2017). Euromaidania pidetään yhtenä dramaattisimmista yhteiskunnallisista muutoksista 2010-luvulla.

Ukrainan 2010-lukua on varjostanut vuodesta 2014 alkaen konfliktit Venäjän kanssa, joka on näkynyt muun muassa hybridisodan muodossa sekä Donetskin, Luhanskin sekä Krimin alueiden levottomuuden ja tilanteen vuoksi. Edellä mainittujen alueilla ovat saaneet osakseen huomattavan määrän Venäjän aggressiota, ja muun muassa Donetskissa ja Luhanskissa on järjestetty Venäjän toimesta laittomia kansanäänestyksiä alueiden liittämistä osaksi Venäjää (Menon & Rumen, 2015). Konflikti Venäjän kanssa on muun muassa heikentänyt Ukrainan jo valmiiksi heikkoa taloudellista tilannetta (Menon & Rumen, 2015).

4 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

4.1 Tutkimusongelma

Tutkimustehtäväni on tehdä katsaus siitä, miten Ukrainan korkeakoulupolitiikka on muuttunut 2010-luvulla suhteessa maan poliittiseen sekä konfliktitilanteeseen. Tutkimuskysymyksiäni ovat seuraavat:

1. Minkälaisia piirteitä Ukrainan korkeakoulupolitiikalla on?
2. Miten Ukrainan sisäinen poliittinen tilanne sekä ulkoiset tekijät ovat vaikuttaneet maan korkeakoulupolitiikkaan 2010-luvulla?

4.2 Systemaattinen kirjallisuuskatsaus

Tutkimus toteutetaan systemaattisena kirjallisuuskatsauksena, joka on keino tuottaa tiivistelmä tietyn aihepiirin aikaisemmasta tutkimuksesta ja keskeisestä sisällöstä. Tutkielman tarkoitus on luoda käsitys Ukrainan korkeakoulupolitiikasta sekä sen muutoksista ja kehityssuunnista 2010-luvulla. Systemaattinen kirjallisuuskatsaus on sopiva metodi tälle tutkimukselle, sillä sen avulla voidaan tiivistää aikaisempaa tutkimusta ja löytää niiden perusteella uusia näkökulmia aiheesta (Salminen, 2011). Esimerkiksi korkeakoulupolitiikan luonteeseen liittyvään kysymykseen saadaan useamman tutkijan näkemyksestä koostettua vastaus. Huomioitavaa on, että systemaattiselle kirjallisuuskatsaukselle on erittäin tärkeää läpinäkyvyys, jotta tutkimus on luotettavaa ja uskottavaa, ja laajalla, systemaattisella tutkimisella sekä raportoisella ehkäistään myös tutkijan omien ennakkokäsitysten heijastumista tutkimukseen, jokaisessa tutkimuksessa ollessa puolueellisuuden riski (Petticrew & Roberts, 2006).

Systemaattiselle kirjallisuuskatsaukselle on olennaista asettaa kriteerejä, joiden perusteella löydetään aiheelle juuri olennainen materiaali, ja jotka tuovat tutkimukselle tieteellistä uskottavuutta (Salminen, 2011). Rajaamisen jälkeen

jäljelle jäävästä aineistosta täytyy varmistaa, että se vastaa annettuja kriteerejä.

Vaikka systemaattinen kirjallisuuskatsaus on laaja-alainen, siihen liittyy useita huomioitavia seikkoja, ja vaatii kriittisyyttä tutkijalta itseltäänkin. Lähtien tutkimusaineiston keruusta, tulee varmistaa riittävän laaja ja monipuolinen aineisto (Salminen, 2011), sillä yksipuolinen aineisto heikentää tutkimuksen luotettavuutta. Koska aineistosta on tarkoitus muodostaa kokonaiskuva tutkimusongelman valossa, täytyy aineistoa tarkastella kriittisesti ja varmistaa, että jokaiselle tutkimukselle on paikkansa, ja että ne sopivat yhteen toistensa kanssa (Petticrew & Roberts, 2006).

4.3 Tutkimusaineisto

Aineistonkeruussa hyödynsin Finkin mallia Salmisen (2011) kuvailun mukaan. Finkin malliin koostuu seitsenjakoisesta jaottelusta katsauksen prosessiin liittyen, ja on systemaattista kirjallisuuskatsausta selventävä malli. Seitsemän vaihetta on seuraavat:

1. Tutkimuskysymyksen asettaminen
2. Tietokantojen valinta
3. Hakutermien valinta
4. Käytännön seulan asettaminen (esimerkiksi kieli, ajanjakso ja sisältö)
5. Metodologisen seulan asettaminen (tutkimussuunnitelma, otanta)
6. Katsauksen suorittaminen (prosessin testaus, katsaus)
7. Synteesin tekeminen tuloksista (tiedon raportointi, tutkimustarpeen osoittaminen, tutkimuksen laadun kuvaus)

Katsaukseen valitsin tietokannoiksi Tampereen yliopiston Andorin sekä ProQuest Central -tietokannan, sillä kahdesta tietokannasta tulisi riittävästi aineistoa tutkimukselle. Tiedonhaku suoritettiin helmi-maaliskuussa vuonna 2023. Seuraavasta taulukosta ilmenee kussakin tietokannassa käytetyt hakulausekkeet.

TAULUKKO 2. Tietokannat ja hakulausekkeet

Tampereen yliopiston Andor	Ukraine AND (“higher education policy” OR “education policy”)
ProQuest Central	Ukraine AND (“higher education policy”)

Kyseiset hakulausekkeet valikoituivat tutkimuksen keskeisten käsitteiden määrittelyn perusteella, ja prosessin testaamisessa kyseiset lausekkeet osoittautuivat parhaiksi tutkimuksen kannalta. Hakulausekkeiden rajaukseen vaikutti myös se, että tuloksien otsikosta tulisi ilmi joko koulutuspolitiikka, korkeakoulutusjärjestelmä tai korkeakoulupolitiikka, jotta materiaali keskittyisi varmasti tämän tutkielman mukaisiin aiheisiin. Prosessin testaamisessa kävi ilmi, ettei suomenkielisillä hakulausekkeilla löytynyt tuloksia ollenkaan, joten suomenkieliset hakulausekkeet rajattiin pois.

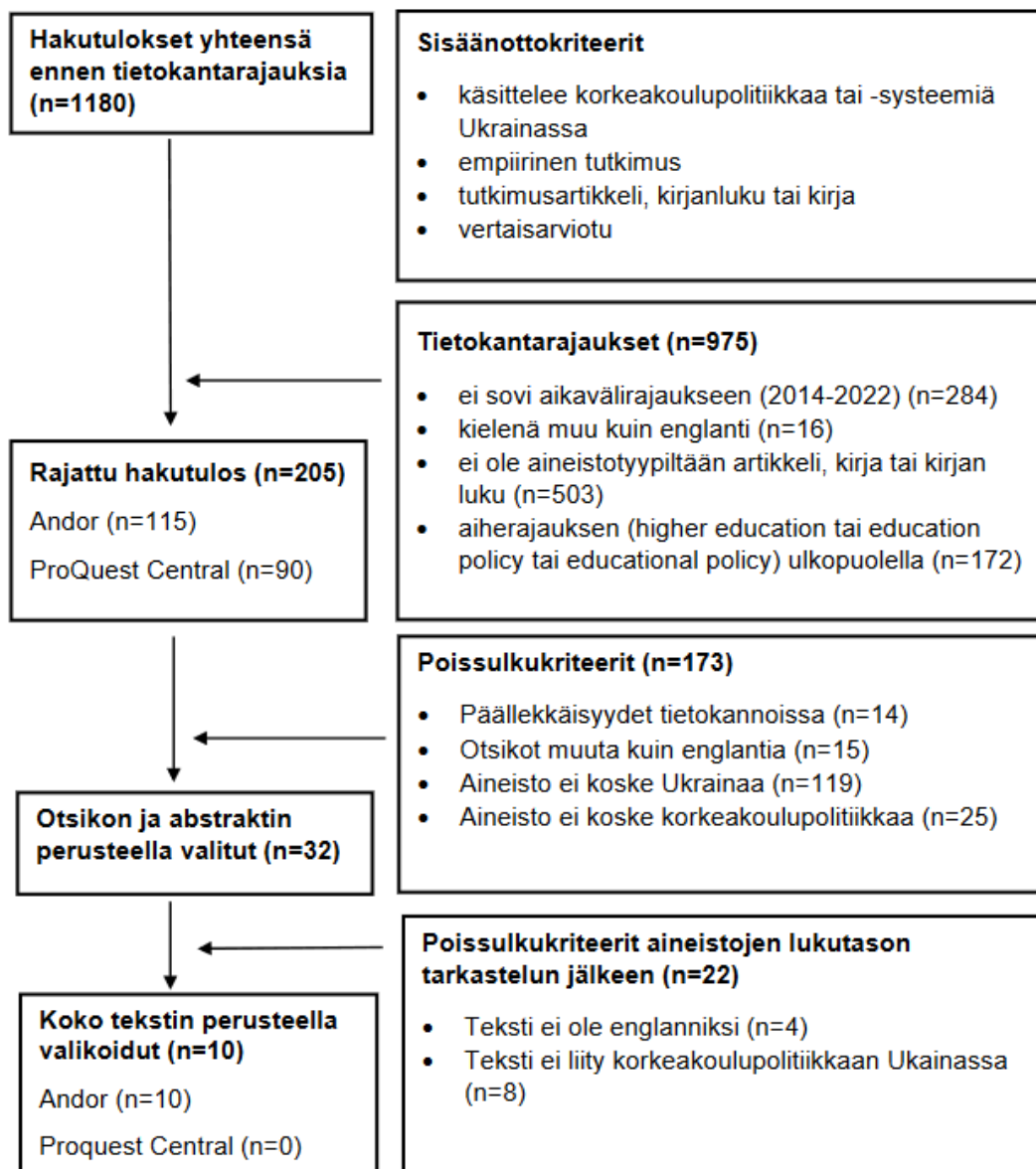
Muita kriteerejä haussa oli ajallinen rajausta vuosille 2014–2022. Ajalliseen rajaukseen päädyttiin sen vuoksi, että vuonna 2022 alkanut sota voisi näkyä vuoden 2023 materiaalissa, ja tämän tutkielman tarkoitus on käsitellä aikaa ennen sotaa. 2014 valittiin sen takia, että vuosina 2013–2014 on merkittäviä tapahtumia maan koulutuspolitiikassa, joihin pääsemme tuloksissa. Tutkielma itsessään käsittelee 2010-lukua, mutta rajauksella vuoteen 2014 on tarkoitus varmistaa, ettei materiaali keskittyisi 2000-luvun tapahtumiin. Kriteereinä oli myös, että materiaalin tulisi olla Ukrainan korkeakoulutusjärjestelmiin tai koulutuspolitiikkaan kohdistuvia empiirisiä ja vertaisarvioituja tutkimuksia.

Toteutin haun tietokanta kerrallaan, alkaen Tampereen yliopiston Andorista. Andorista haku tuotti 440 tulosta. Ajallisen rajauksen jälkeen tuloksia oli 304. Muiden käytännön rajausten, eli kielenä englanti ja aineistotyyppinä kirjat, kirjan luvut ja artikkelit, jälkeen tuloksia oli 228. Rajasin myös aiheen mukaan (higher education, education policy, educational policy), jonka jälkeen tuloksia jäi 115.

ProQuest Centralin haku tuotti 740 tulosta. Ajallisen rajauksen jälkeen tuloksia oli 582. Muiden käytännön rajausten jälkeen, joita olivat tässä tietokannassa aineistotyyppinä artikkelit ja kirjat, aiheena education policy ja higher education, sekä kielenä englanti, jäljelle jäi 90 teosta. Hakutulosten

tarkastelusta ja päällekkäisten tulosten poistossa ilmeni, että varteenotettavat teokset löytyivät myös Andorista, joten kyseisestä tietokannasta ei lopulta valikoitunut teoksia tutkielmaan. Alla olevassa hakuprosessikaaviossa näkyy tarkemmin rajaukset kussakin haun vaiheessa. Suoritin ensin Flinkin mallin (Salminen, 2011) mukaan käytännön rajaukset ja tämän jälkeen metodologisen rajauksen.

TAULUKKO 3. Hakuprosessikaavio

Näin ollen katsaukseen valikoitui 10 teosta, jotka on lueteltu alla.. Teokset on listattu julkaisuvuoden perusteella, alkaen vanhimmasta ja päättyen uusimpaan.

TAULUKKO 4. Valitut teokset

Kirjoittaja(t), vuosi	Aihe	Tutkimus
1. Nezhyya (2016).	Ukrainan korkeakoulusysteemin autonomia	Tutkimustuloksia ja ehdotuksia esittelevä dokumentti
2. Goodman (2018).	Kielipolitiikka ukrainalaisessa yliopistossa	Etnografinen tapaustutkimus itäukrainalaisessa yliopistossa, 26 osallistujaa
3. Hladchenko & Westerheijden, (2018).	Tutkii akateemisia identiteettejä kansallisvaltiotason keinojen ja päämäärien irrotuksen olosuhteissa	Tapaustutkimus ukrainalaisessa yliopistossa, 19 osallistujaa
4. Rayevnyeva & Stryzhychenko (2018).	Esittelee Ukrainan koulutuspolitiikan muodostumisen piirteitä	Kirjallisuuskatsaus, jonka aineisto käsittelee autonomian ongelmia
5. Rummyantseva & Logvynenko (2018)	Muutokset Ukrainan korkeakoulusysteemissä erityisesti Neuvostoliiton jälkeisen ajan näkökulmasta	Kvalitatiivinen tutkimus, aineisto liittyen Ukrainan korkeakoulusysteemin ja -politiikan eri puoliin
6. Markina ym. (2019).	Tutkii korkeakoulujen johtamisen piirteitä globaalien talouden muutosten yhteydessä Ukrainassa	Regressioanalyysi, analysoitu globaalien indeksien vaikutusta tulosindikaattoriin tai koulutusindeksiin
7. Muliavka (2019).	Miten Neuvostoliiton jälkeisen ajan trendit ovat vaikuttaneet politiikkaan ja yleisiin linjauksiin liittyen Ukrainan korkeakoulusysteemin	Tapaustutkimus, analysoitu miten erilaiset trendit, kuten koulutuksen kaupallistuminen refleктоitui politiikkaan Euromaidanin tapauksessa
8. Shevchenko (2019).	Ukrainan korkeakoulu-uudistuksen kehitys kriisiaikana	Kirjallisuuskatsaus, aineistona virallisia dokumentteja
9. Kvit (2020).	Ukrainan korkeakoulutuksen uudistumisen tärkeimmät virstanpylväät	Neljä erilaista tapaustutkimusta liittyen korkeakoulutuksen merkittäviin tapahtumiin
10. Kushnir, (2021).	Bolognan uudistuksen prosessi Ukrainassa Neuvostoliiton jälkeisen ajan eurooppalaistumisen kontekstissa	Kvalitatiivinen tutkimus, 43 osallistujaa, jotka olivat korkeakoulutukseen liittyviä tekijöitä, kuten viranomaisia tai yliopistojen henkilökuntaa

Aineistosta kahdeksan (1, 2, 3, 4, 6, 7, 8, 9) ovat artikkeleja, yksi on kirjan luku (5) ja yksi on kirja (10). Kaikki materiaalit ovat englanniksi kielimuurin vuoksi, tämän vaikutusta tutkimuksen luotettavuuteen tarkastellaan myöhemmin. Valtaosa valituista tutkimuksista on kuitenkin Ukrainasta ja ukrainalaisista yliopistoista, tämänkin vaikutusta tarkastellaan luotettavuuden kannalta myöhemmin. Kokonaisuudessaan 7 tutkimuksista on Ukrainasta (1, 3, 4, 5, 6, 8, 9), yksi Puolasta (7), yksi Iso-Britanniasta (10) ja yksi Kazakstanista (2).

4.4 Sisällönanalyysi

Systemaattisen kirjallisuuskatsauksen viimeinen vaihe on synteesin tuottaminen aineistosta (Salminen, 2011). Tämän tutkimuksen analyysi toteutetaan sisällönanalyysinä. Yleisesti sisällönanalyysillä aineistoa voidaan tarkastella objektiivisesti ja systemaattisesti, etsitään tekstin merkityksiä sekä pyritään luomaan aineiston perusteella sanallinen ja selkeä kuvaus ilmiöstä (Tuomi & Sarajärvi, 2018).

Käsittelen ensimmäistä tutkimuskysymystä induktiivisen eli sisältölähtöisen sisällönanalyysin keinoin. Induktiivinen sisällönanalyysi on ensimmäisen tutkimuskysymyksen kannalta sopiva, sillä tarkoitus on muodostaa Ukrainan korkeakoulupolitiikkaa kuvaavia käsitteitä aineiston perusteella. Analyysiin ei siis ollut valmiita käsitteitä, vaan ne muodostettiin aineiston perusteella. Hyödynsin induktiivisen analyysin toteuttamisessa Tuomen ja Sarajärven (2018) esittämää taulukkoa analyysin etenemisestä. Aloitin analyysin keräämällä aineistosta alkuperäisilmauksia, jotka liittyvät korkeakoulupolitiikan luonteeseen. Alkuperäisilmauksista muodostettiin pelkistettyjä ilmaisuja, jotka kuvaavat alkuperäisiä ilmaisuja tiiviimmin. Lopulta samankaltaisista pelkistetyistä ilmauksista muodostettiin alaluokkia ja alaluokista yläluokkia, jotka kuvaavat ilmiötä kokonaisuudessaan. Alla olevassa taulukossa 5 on esimerkki yläluokan ”konservatismi korkeakoulupolitiikassa” muodostumisesta. Alkuperäisilmauksien perästä löytyy numero, joka viittaa, mistä teoksesta (taulukon 4 mukaan) ilmaus on poimittu.

TAULUKKO 5. Yläluokka: Konservatismi

Alkuperäiset ilmaisut	Pelkistetty ilmaisu	Alaluokka
<p>“However, the Ukrainian state not only maintains but even reinforce the Soviet heritage.” [3]</p> <p>“Ukrainian HE developments inevitably testify to the path dependency and reliance on the post-Soviet legacy as the point of departure.” [5]</p> <p>“Ukrainian reformers actively use the ‘Soviet versus West’ contrast, associating the mediocre quality of Ukrainian higher education with its Soviet past.” [7]</p> <p>“The Soviet planned system had not been completely demolished in 1991. It continued to exist in the rhetoric of politicians and the behavior of Ukrainian public administrators.” [9]</p> <p>“Ukraine and other post-Soviet countries for a long time simulated a kind of “mini-USSR” or “mini-Russia.” This could be felt especially sharply in the area of financing education and research.” [9]</p>	<p>Neuvosliiton perintö näkyy edelleen korkeakoulusysteemin eri osa-alueilla</p>	<p>Vanhat perinteet</p>
<p>“Conservative academic environment counteracts the transition to new forms of learning and knowledge assessment.” [8]</p> <p>“And HEIs are too conservative and clumsy for prompt response to changes in working conditions and technologies.” [8]</p> <p>“Conservatism of university communities — a large part of university rectors in particular.” [9]</p>	<p>Konservatiivinen akateeminen ilmapiiri muutoksen esteenä</p> <p>Korkeakouluinstituutiot eivät pysty vastaamaan olosuhteiden ja teknologian kehitykseen</p> <p>Konservatismi isona osana yliopistoyhteisöjä</p>	<p>Konservatiivinen ilmapiiri</p>

Toista tutkimuskysymystä käsitellen deduktiivisesti eli teorialähtöisesti. Deduktiivinen sisällönanalyysi oli toisen tutkimuskysymyksen kohdalla sopiva

valinta, sillä analyysin pohjana toimi teoreettinen malli. Tämän tutkimuskysymyksen kohdalla hyödynnän Kaukon (2012) DHEP-mallia ja pyrin sen avulla luomaan tiivistelmän korkeakoulupolitiikan dynamiikasta 2010-luvun tapahtumien ja kehityssuuntien valossa. Aineistosta poimittiin alkuperäisilmaisuja mallin käsitteiden kitkadynamiikka, tukosdynamiikka, yksimielinen muutosdynamiikka ja uudistusdynamiikka, mukaan. DHEP-malli toimi sellaisenaan analyysirunkona. Taulukossa 6 on esimerkkejä alkuperäisilmauksista kussakin kategoriassa.

TAULUKKO 6. Deduktiivisen sisällönanalyysin alkuperäisilmaisuita

Kitkadynamiikka	"Ukraine does not use all its potential to attract more foreign students, as there is a hybrid war with RF, part of the educational institutions remained in the occupied territories, the criminal situation worsened, there is a high level of corruption..." [8]
Tukosdynamiikka	"Still, many obstacles — both subjective and objective — remain on the path to implementing the 2014 Law "On Higher Education." Among the most significant, the following are identified: 1) Post-Soviet values that are prevalent among a large number of Ukrainian politicians who do not understand the importance of education and research for the future of the country." [9]
Yksimielinen muutosdynamiikka	"Policy continuity in the post-Soviet context may be a foundation in the Europeanisation process during which minor innovations are slowly yet continuously being accumulated." [10]
Uudistusdynamiikka	"Post-Maidan reforms in higher education had launched many changes in different spheres – from academic autonomy to international cooperation and fighting against corruption in universities." [7]

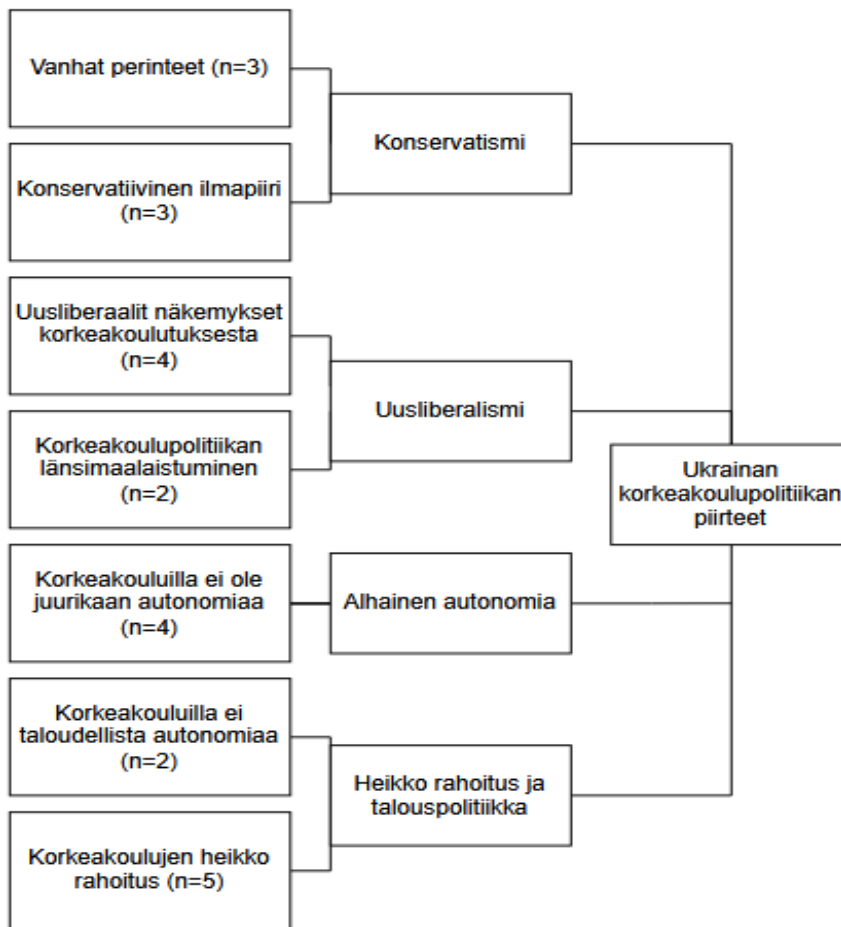
5 TULOKSET

5.1 Minkälaisia piirteitä ukrainalaisella korkeakoulupolitiikalla on?

Tämän tutkimuskysymyksen kohdalla aineistosta analyysiin sopivat lähes kaikki artikkelit/tutkimukset. Artikkelit tarkastelivat Ukrainan korkeakoulupolitiikkaa erilaisista näkökulmista, esimerkiksi autonomian ja kriisiajan uudistusten näkökulmasta, joten induktiivinen sisällönanalyysi osoittautui sopivaksi analyysimenetelmäksi. Vain Markinan ym. (2019) ja Kushnirin (2021) jäivät pois tämän tutkimuskysymyksen kohdalla, sillä ne eivät sisällöltään vastanneet ensimmäisen tutkimuskysymyksen aihetta.

Ensimmäisen tutkimuskysymyksen tuloksia jaoteltiin neljän kategorian alle induktiivisen sisällönanalyysin perusteella. Analyysia tehdessä päädyttiin neljään luokkaan, jotka ovat tärkeitä Ukrainan korkeakoulupolitiikan piirteitä luonnehdittaessa, ja jotka aineistosta nousivat erityisesti esille. Nämä luokat ovat konservatismi, uusliberalismi, alhainen autonomia, sekä korkeakoulujen rahoitus ja talouspolitiikka. Käsittelen kutakin yläluokkaa ensin omanaan, sillä nähdäkseni niillä kaikilla on oma merkittävä roolinsa korkeakoulupolitiikan piirteissä. Alla olevasta taulukosta näkyy, miten alaluokat ovat muodostuneet yläluokiksi, sekä analyysiyksiköiden määrät.

TAULUKKO 7. Alaluokat ja yläluokat

5.1.1 Konservatismi

Konservatismia aineistosta ilmensivät muun muassa seuraavat alkuperäisilmaukset:

”Conservative academic environment counteracts the transition to new forms of learning and knowledge assessment.” (Shevchenko, 2019, s. 241)

“And HEIs (Higher Education Institutions) are too conservative and clumsy for prompt response to changes in working conditions and technologies.” (Shevchenko, 2019, s. 242)

Konservatismi vallitsee aineiston perusteella hyvin vahvasti Ukrainan korkeakoulusysteemissä, niin yliopistojen johdossa kuin opetus- ja kulttuuriministeriössä. Se on vastuksena uudistuksille. Konservatismi näkyy erityisesti siinä, että ukrainalaisessa korkeakoulupolitiikassa nojaututaan

edelleen Neuvostoliiton aikaisiin malleihin ja perinteisiin, joita muun muassa nämä alaluokan ”vanhat perinteet” alkuperäisilmaisut kuvastavat:

“However, the Ukrainian state not only maintains but even reinforce the Soviet heritage.” (Hladchenko & Westerheijden, 2018, s. 164)

“Ukrainian HE developments inevitably testify to the path dependency and reliance on the post-Soviet legacy as the point of departure.” (Rumyantseva & Logvynenko, 2018, s. 429)

Neuvostoliiton perinteet ja mallit Ukrainan nykyisessä korkeakoulupolitiikassa nousivat esille lähes jokaisessa tutkimuksessa, samoin kuin konservatiivinen ilmapiiri. Näiden perusteella näyttäisi siltä, että maan korkeakoulupolitiikassa konservatismilla on huomattava rooli ja kaikista vanhoista perinteistä ei olla luovuttu.

5.1.2 Uusliberalismi

Konservatismille painona analyysissä nousi kuitenkin esille uusliberalismi. Erityisesti Bolognan uudistuksen sekä uuden korkeakouluja koskevan lain 2014 jälkeen Ukrainan korkeakoulupolitiikassa on ollut havaittavissa liikahdusta uusliberalistiseen suuntaukseen, erityisesti korkeakoulujen kaupallistamisessa ja näyttöperustaisen opiskelijavalinnan myötä. Muun muassa nämä alkuperäisilmaukset aineistossa ilmensivät uusliberalismin nousua:

“In the educational sector, the new government used the concept of higher education expansion to legitimise neoliberal policies of marketisation and economisation of higher education in accordance with the elusive ‘Western experience’.” (Muliavka, 2019, s. 63)

“Domination of the neoliberal direction in educational transformations is justified by the prevalent legitimising discourse.” (Muliavka, 2019, s. 66)

Uusliberalismiin viittaavista analyysiyksiköistä tuli ilmi, että uusliberalistisia käytäntöjä ja suuntaa perustellaan korkeakoulusysteemin tekijöiden (kuten poliitikkojen sekä viranomaisten) puolesta siten, että ne vahvistaisivat eurooppalaistumista ja ”läntistä kokemusta”. Uusliberalismi ei kuitenkaan

näytä tuloksien perusteella olevan sen parempi vaihtoehto kuin konservatismi, vaan tuo mukanaan erilaisia ongelmia, kuten korkeakoulutuksen eriarvoistumista.

5.1.3 Alhainen autonomia

Analyysissä huomattiin, että Ukrainan korkeakouluinstituutioiden autonomian alhainen taso nousi esiin usein. Alhainen autonomia ilmenee Ukrainan tapauksessa muun muassa siinä, etteivät korkeakoulut hallitse omaa rahoitustaan tai talouttaan ja valtio hallinnoi niitä pitkälti. Tämä ilmeni muun muassa seuraavista alkuperäisilmaisuista:

”A significant state interference in activities of the universities and a rigid administration of the Ukrainian higher education system” (Rayevnyeva & Stryzhychenko, 2018, s. 507)

”Ukrainian HEIs have already received more academic freedom (in the choice of curricula and subjects), but autonomy is practically not felt in financial matters.” (Shevchenko, 2019, s. 242)

Korkeakoulujen autonomian alhainen taso on varmastikin peruja Neuvostoliiton ajalta, jolloin korkeakoulujen oli nykyistäkin sidonnaisempaa valtioon. Autonomian alhainen taso on myös osoitus konservatiivisesta korkeakoulupolitiikasta, sillä vanhat perinteet ja neuvostoajan jälkeiset käytännöt ylläpitävät nykyistä autonomian tasoa.

5.1.4 Heikko talouspolitiikka ja rahoitus

Korkeakoulujen rahoitus ja talouspolitiikka ilmentää jossain määrin jokaista yllä mainittua korkeakoulupolitiikan osaa; rahoitus ja talouspolitiikka on edelleen sidonnaista valtioon ja sen säädeltävistä, mutta toisaalta uusliberalistisen korkeakoulupolitiikan agendana on korkeakoulujen rahoitukseen liittyvät muutokset. Lisäksi alhainen autonomia ilmenee tuloksien perusteella erityisesti korkeakoulujen talouspolitiikassa. Analyysissä huomattiin, että korkeakoulujen talouspolitiikasta nousee usein esiin sen heikko tilanne. Heikko taloustilanne on johtanut myös muun muassa opetuksen tason

heikkemiseen (Shevchenko, 2019). Korkeakoulujen rahoitusta ja talouspolitiikkaa ilmensivät muun muassa nämä ilmaukset:

“In fact, there is no HEI's autonomy in financial matters in Ukraine, which is why educational institutions do not have enough money or motivation to flexibly and quickly rebuild their training programs, depending on the changing needs of society and business.” (Shevchenko, 2019, s. 248)

“For instance, although universities are allowed in principle to hold their own bank accounts, the legal and procedural details of this change have not yet been implemented, making it impossible for universities to take advantage of this opportunity.” (Rumyantseva & Logvynenko, 2018, s. 425)

5.2 Miten Ukrainan sisäinen poliittinen tilanne sekä ulkoiset tekijät ovat vaikuttaneet maan korkeakoulupolitiikkaan 2010-luvulla?

Toisen tutkimuskysymyksen analyysiin hyödynsin Kaukon (2012) DHEP-mallia, jossa korkeakoulupolitiikan dynamiikka on jaettu neljään kategoriaan: kitkadynamiikka, tukosdynamiikka, yksimielinen muutosdynamiikka sekä uudistusdynamiikka. Analysoin poliittisten mahdollisuuksien ja poliittisten tilanteiden suotuisuuden välisiä suhteita, ja miten nämä ilmenivät erilaisessa poliittisten tapahtumien ja korkeakoulupolitiikan välillä Ukrainassa 2010-luvulla. Alla olevaan taulukkoon on DHEP-mallin mukaisesti, Ukrainaaan soveltaen, listattu kuhunkin dynamiikan lajiin esimerkkitapaus. Lisäksi taulukossa on kunkin kategorian analyysiyksiköiden määrä.

TAULUKKO 8. DHEP-mallin mukaisia tuloksia

	Poliittinen tilanne on epäsuotuisa muutokselle	Poliittinen tilanne on suotuisa muutokselle
Poliittiset mahdollisuudet ovat vakiintuneet	Kitkadynamiikka: Venäjän aggression ja hybridisota, jonka vuoksi Ukraina ei voi käyttää täyttä potentiaaliaan esimerkiksi kansainvälisten opiskelijoiden houkutteluun (n=4)	Yksimielinen muutosdynamiikka: Bolognan uudistuksen käyttöönotto, joka toteutui Euromaidanin jälkeisten uudistusten myötä (n=4)

Poliittiset mahdollisuudet ovat politisoituneet	Tukosdynamiiikka: Tabachnykin luonnos uudesta korkeakoulutuksen laista, joka torpattiin akateemisen yhteisön toimesta (n=5)	Uudistusdynamiiikka: Euromaidan, jonka seurauksena korkeakoulupolitiikkaa uudistettiin huomattavasti (n=11)
---	--	--

2010-luvun poliittisista tilanteista niin yleisesti poliittisen ilmapiirin kuin korkeakoulupolitiikan kannalta tärkeimmiksi voisi nostaa ainakin teoriataustassakin käsitellyt Ukrainan vallankumouksen vuonna 2014, laki korkeakoulutuksesta 2014 sekä Bolognan uudistuksen käyttöönoton 2015. Luonnollisesti myös Venäjän aggressio Ukrainaa kohtaan vuodesta, sekä Ukrainan alueiden Donetskin ja Luhanskin epävakaa tilanne ovat vaikuttaneet elinoloihin poliittiseen ilmapiiriin Ukrainassa aina vuodesta 2014 alkaen. Esitän tuloksia tässä kappaleessa jotakuinkin kronologisessa järjestyksessä tapahtuman mukaan.

2010-luvun koulutuspoliittisista muutoksista ensimmäisenä esiin nousi Ukrainan koulutus- ja tiedeministerinä 2010–2014 toimineen Dmytro Tabachnykin pyrkimys muuttaa Ukrainan korkeakouluhallintoa autoritäärisemmäksi. Tämän tapahtuman osalta korkeakoulupolitiikassa oli niin tukosdynamiiikkaa kuin uudistusdynamiiikkaa:

“Negative reaction of the Ukrainian academic community to the attempts by Dmytro Tabachnyk, Minister of Education and Science (2010–2014), to establish an authoritarian “Russian style” management system for higher education in Ukraine.” (Kvit, 2020, s. 142)

“In 2011 the Ukrainian academic community was able to lobby a stop to Dmytro Tabachnyk’s draft law, blocking its submission to the Verkhovna Rada four times and once even managing to have it removed from the agenda of the Parliament’s session.” (Kvit, 2020, s. 149)

Tabachnykin kohdalla huomataan tukosdynamiiikkaa; hän pyrki muutokseen ja loi itse poliittisen mahdollisuuden, johon poliittinen tilanne ei kuitenkaan ollut suotuisa. Toisaalta akateemiselle yhteisölle poliittinen tilanne oli suotuisa ja mahdollisuus muutokseen oli. Tämän tapahtuman myötä korkeakoulupolitiikan

voi ajatella liikahtaneen asteen kauemmaksi konservatiivisesta suuntauksestaan ja kohti uudistuksia.

Vuoden 2013–2014 aikana tapahtunut Ukrainan vallankumous, Euromaidan, nousi katsausessa esiin vahvasti. Tätä aikaa korkeakoulupolitiikan osalta luonnehtii parhaiten uudistusdynamikka, jolloin poliittinen tilanne todella oli suotuisa muutokselle ja poliittiset mahdollisuudet olivat ainakin uudistusmielisten puolesta politisoituneet. Esimerkiksi Kvitin (2020) mukaan Ukrainan vallankumous (poliittinen tilanne) mahdollisti korkeakoulutusta koskevan lain käyttöönoton (poliittinen mahdollisuus).

“Euromaidan marked a radical ideological turn towards the ‘European future’ in the public discourse. For instance, in the educational sector, the new government used the concept of higher education expansion to legitimise neoliberal policies of marketisation and economisation of higher education in accordance with the elusive ‘Western experience’.” (Muliavka, 2019, s. 63).

Ukrainan vallankumouksen vaikutus korkeakoulupolitiikalle oli selvästi uudistuksellinen, ja suuntasi sitä uusliberaaliin suuntaan. Lisäksi se vaikutti korkeakoulujen autonomiaan sitä kohottavasti.

Ukrainan vallankumouksen kohdalla tuli ilmi, että se on vaikuttanut korkeakoulutusta koskevan lain käyttöönottoon. Myös korkeakoululain kohdalla uudistusdynamikka oli vallitsevaa korkeakoulupolitiikassa, sillä se seurasi pitkälti vallankumouksen tuomaa uudistuksellista poliittista ilmapiiriä. Sen myötä syntyi myös NAQA (National Agency for Higher Education Quality Assurance), joka vei korkeakoulutuslain mukaisia uudistuksia käytäntöön tehokkaasti (Kvit, 2020). Toisaalta NAQA:n kohdalla on havaittavissa myös tukosdynamikkaa, sillä 2010-luvun loppupuolella se on menettänyt Ukrainan hallinnon tukea (Kvit, 2020), eli poliittinen tilanne ei ole enää suotuisa sen ehdottamille muutoksille. Vaikka korkeakoulutuslaki alkujaan vaikutti korkeakoulupolitiikkaan uudistavasti, näyttäisi tulosten perusteella siltä, että konservatismi populismin myötä on 2010-luvun loppua kohden vahvistanut jälleen rooliaan korkeakoulupolitiikassa.

Bolognan prosessilla jatkettiin uudistuksia korkeakoulupolitiikassa, joskin tulkitsisin sen vaikuttaneen yksimielisen muutosdynamiiikan tavoin. Vaikka Bolognan prosessiin oli muodollisesti ryhdytty jo vuonna 2005, sen

toteutuminen sai vauhtia vallankumouksen ja korkeakoulupolitiikan muutosten myötä, ja vuonna 2015 se otettiin toteutukseen. Muun muassa seuraava ilmaisu havainnollistaa sitä, kuinka poliittinen tilanne oli Bolognan uudistukselle suotuisa, mutta sen toteuttamista jatkettiin jo jonkinlaisen jatkuvuuden ja rutiinin kannalta.

“The findings of this research show that the Bologna reform in Ukraine developed through the interplay of policy continuity and change. [...] continuity was mainly perpetuated by the Ministry of Education and Science, and change was facilitated by civil organisations.” (Kushnir, 2021, s.110).

Ukrainan korkeakoulupolitiikka ei ole kuitenkaan pelkästään kehittynyt läntisempään ja uusliberaaliin suuntaan 2010-luvulla. Kaukon (2012) mukaan kitkadynamiikkaa korkeakoulupolitiikassa aiheuttaa, kun poliittinen tilanne on epäsuotuisa muutokselle ja poliittiset mahdollisuudet ovat vakiintuneet. Venäjän aggression vuoksi joidenkin muutoksien niin korkeakoulutuksessa kuin korkeakoulupolitiikassa voi katsoa hankaloituneen tai jopa estyneen.

“Ukraine does not use all its potential to attract more foreign students, as there is a hybrid war with RF (Russian Federation), part of the educational institutions remained in the occupied territories, the criminal situation worsened, there is a high level of corruption, the education system reform in the Bologna program is slow...” (Shevchenko, 2019, s. 249)

Shevchenkon (2019) ilmaisussa näkyy kitkadynamiikan mukaiset tilanteet: Ukrainalla ei ole poliittista mahdollisuutta houkutella kansainvälisiä opiskelijoita, koska poliittinen tilanne Venäjän kanssa käytävän hybridisodan vuoksi on epäsuotuisa. Toisaalta Shevchenkon (2019) mukaan sota on kuitenkin pakottanut Ukrainaa vahvistamaan jo käynnissä olevia muutoksia, vaikka se onkin heikentänyt jo valmiiksi heikkoa taloustilannetta. Tällöin voidaan puhua myös yksimielisestä muutosdynamikasta, sillä poliittinen tilanne on suotuisa muutokselle, mutta muutos tapahtuu rutiininomaisesti. Yllättäen Venäjän ja Ukrainan välinen tilanne ei aineistossa noussut esille niin paljoa kuin olisi odottanut. Analyysin perusteella tilanne on vaikuttanut korkeakoulupolitiikkaan negatiivisesti, sillä sen vaikutuksesta kaikkia haluttuja muutoksia ei ole voitu tehdä.

6 POHDINTA

Tämän tutkielman tarkoituksena oli kuvata, minkälaisia piirteitä Ukrainan korkeakoulupolitiikalla on, sekä miten 2010-luvun poliittiset tapahtumat, maan sisäiset muutokset ja ulkoiset tekijät ovat siihen vaikuttaneet. Tutkimuskysymyksinä olivat:

1. Minkälaisia piirteitä Ukrainan korkeakoulupolitiikalla on?
2. Miten Ukrainan sisäinen poliittinen tilanne sekä ulkoiset tekijät ovat vaikuttaneet maan korkeakoulupolitiikkaan 2010-luvulla?

Induktiivisen sisällönanalyysin perusteella huomattiin, että korkeakoulupolitiikalla on konservatiivisia ja uusliberaaleja piirteitä, korkeakoulujen autonomian olevan heikolla tasolla, sekä korkeakoulujen rahoitus ja talouspolitiikan ilmentävän näitä kaikkia piirteitä osaltaan. Deduktiivisen sisällönanalyysin ja DHEP-mallin mukaan 2010-luvun tapahtumien havaittiin uudistaneen ja kehittäneen Ukrainan korkeakoulupolitiikkaa huomattavasti, joskin esimerkiksi Tabachnykin lakiluonnos ja Venäjän kanssa käytävä hybridisota ovat omalta osaltaan olleet muutoksien ja kehityksen tiellä. Seuraavaksi pohdin tuloksia sekä arvioin tutkielman luotettavuutta ja esitän jatkotutkimusehdotuksiani.

6.1 Tutkimuksen tulosten pohdintaa

Ukrainan korkeakoulupolitiikka on pitkälti konservatiivista. Tätä selittää maan historia Neuvostoliiton kanssa, sillä vanhoihin malleihin on ollut turvallista tukeutua maan joutuessa omilleen sekä integroitumaan muun maailman kanssa pitkän eristäytyneen ajanjakson jälkeen. Mutta kuten politiikka muutenkin, myös korkeakoulupolitiikka elää ajan kanssa. Niin Bolognan uudistuksen, uusien korkeakoululakien kuin eurooppalaistumisen myötä

Ukrainan korkeakoulupolitiikka on muuttunut uusliberaaliin suuntaan, jossa korkeakoulujen autonomia ja rahoitus määräytyisivät niin sanotusti ”läntisen mallin” mukaan ja olisivat täten osa markkinataloutta.

Uusliberaalisuuntaus ja korkeakoulupolitiikan kehittyminen ei kuitenkaan ole mutkatonta, sillä vanhoista malleista ja rakenteista irtautuminen ei ole nopea prosessi. Korkeakoulupolitiikkaa varjostaa korkeakoulujen alhainen autonomian taso, joka näkyy erityisesti talouspolitiikassa ja niin sanotusti kroonisena alirahoituksena, jonka vuoksi myös korkeakoulujen opetuksen ja tutkimuksen taso kärsii. Vastakkaiset poliittiset suuntaukset ja Ukrainan muutenkin sekava poliittinen tilanne ovat johtaneet siihen, että korkeakoulupolitiikka on myös sekavassa tilassa. Ukraina on polarisoitunut maa niin konfliktien kuin historiansa vuoksi, eli maassa on vähäosaisia paljon, eikä esimerkiksi uusliberaalius korkeakoulupolitiikassa juuri auta tilannetta. Yleisesti maan politiikka ei pidä edes korkeakoulutuksen uudistuksia korkeassa arvossa koulutukseen liittyvissä poliittisissa kysymyksissä, joka myös tuli ilmi tutkimuksen aineistossa usein, joten korkeakoulupolitiikan tila Ukrainassa on jokseenkin hatara.

Kuten tuloksista havaittiin, 2010-luku on ollut Ukrainan korkeakoulupolitiikan kannalta jopa historiallinen vuosikymmen. Näyttäisi siltä, että uusliberalismista on tullut vastavoima konservatismille, ja vanhat Neuvostoliiton aikaiset mallit olisivat väistymässä eurooppalaistumisen tieltä, ainakin osin. Vaikka konservatismi voi tarkoittaa muutakin, kuin suuntausta Neuvostoliiton perinteisiin, ainakin tämän tutkielman aineistossa se lähes aina liittyi Neuvostoliittoon. Myös Huisman ym. (2018) mukaan useissa vanhoissa Neuvostoliiton alaisissa maissa on nähtävissä Neuvostoliiton aikaisia käytäntöjä, joten tämä, sekä kirjallisuuskatsauksen artikkelit yhdessä tukevat ajatusta siitä, että konservatismiin liittyy edelleen Neuvostoliiton perintö vahvasti.

Muutokset Ukrainassa eivät ole olleet itsestäänselvyyksiä, sillä maa on kärsinyt Neuvostoliiton hajoamisen jälkeen heikosta taloudesta ja maa on hyvin polarisoitunut (Muliavka, 2019). Kaukon (2012) mallin mukaisesti analyysissä havaittiin kuitenkin, että Ukrainan korkeakoulupolitiikan dynamiikkaa on hallinnut uudistusdynamiikka hyvin paljon 2010-luvulla, muihin dynamiikan luokkiin verrattuna. Seuraavia askeleita korkeakoulupolitiikan

kehityksessä olisivat olleet vielä vahvempi integroituminen eurooppalaiseen korkeakouluverkostoon, ellei maassa olisi alkanut täysimittainen sota.

Uudistukset korkeakoulupolitiikassa eivät ole kuitenkaan vain positiivisia, vaan esimerkiksi uusliberaalitalouspolitiikka korkeakoulusysteemissä on herättänyt huolta eriarvoistumisesta. Esimerkiksi Muliavka (2019) pohtii artikkelissaan, että kilpailu opintojen aikaisesta rahoituksesta, esimerkiksi stipendeistä, tulisi lisäämään eriarvoisuutta nuorten keskuudessa. Lisäksi kuten mainittu, NAQA näyttää menettäneen tukeaan Ukrainan hallitukselta 2010-luvun lopulla, joten korkeakoulupolitiikan suunta voi olla kääntymässä taas konservatiivisempaan suuntaan. Esimerkiksi Kvit (2020) on kritisoinutkin koulutus- ja tiedeministeriötä epäpätevydestä ja siitä, ettei se ymmärrä korkeakoulutuksen uudistuksien merkitystä. On toisaalta nähdäkseni selvää, ettei 30 vuodessa, mitä Neuvostoliiton hajoamisesta on kulunut, pystytä ratkaisemaan kaikkia haasteita, mitä korkeakoulutussysteemiin liittyy, tai uudistamaan sitä täysin. Korkeakoulupolitiikan ja -systeemin kehittämisen tiellä on luonnollisesti ollut myös Ukrainan taloudellinen tilanne, joka on ollut vuosia heikossa kunnossa, sekä 2010-lukua varjostanut hybridisota Venäjän kanssa.

Tutkielmassa on mainittu uusliberalismin edustava niin sanotusti eurooppalaistumista Ukrainassa. Tämä ei kuitenkaan tarkoita, että uusliberalismi olisi Euroopassa yleisesti korkeakoulupolitiikan tilanne. Ukrainan tapauksessa eurooppalaistuminen on ollut jokseenkin hidasta, kuten Neuvostoliiton jälkeen monella muullakin maalla, ja tulosten perusteella vaikuttaisi siltä että uusliberalismi on Ukrainan oma tulkinta tai tie kohti eurooppalaistumista. Esimerkiksi Muliavkan mukaan Ukrainan hallinto on legitimisoinut uusliberaaleja käytäntöjään, kuten korkeakoulutuksen kaupallistamista sen perusteella, että se johtaisi ”länsimaalaiseen kokemukseen”. Uusliberalismi korkeakoulupolitiikan kehityksessä on kuitenkin herättänyt kritiikkiä Euroopassa yleisesti. Muutkin maininnat uusliberalismista olivat artikkeleissa esitetty kriittiseen sävyyn, joten voidaan todeta, ettei suuntaukseen olla Ukrainassa tyytyväisiä. Esimerkiksi Tervasmäki ja Tomperi (2018) esittävät koulutuksen kaupallistamisesta kritiikkiä Suomen tapauksessa sekä McCaig (2018) Englannin tapauksessa. Korkeakoulutuksen kaupallistamiseen ja uusliberaaliin suuntaan kohdistuva kritiikki kohdistuu

muun muassa siihen, että koulutuksen arvo olisi vain tuottaa rahaa valtiolle ja talouskasvuun, mikä ei kuitenkaan ole esimerkiksi yliopistojen päätavoite, ainakaan historiallisesti.

On hieman vaikea arvioida, miten korkeakoulupolitiikka Ukrainassa olisi lähtenyt kehittymään 2020-luvulla, ellei koronapandemia ja sota olisi muuttanut tilannetta täysin. Sodan alettua Ukrainassa 2022, koulutus- ja tiedeministeriö suositteli opetuksen keskeyttämistä väliaikaisesti koko maassa (Galynska & Bilous, 2022). Opetus jatkuu korkeakouluissa alueilla, jossa turvallisuustilanne sen sallii, lähinnä etäopetuksena. On kuitenkin selvää, ettei korkeakoulutukseen liittyviä uudistuksia voida tehdä sodan aikana, ja meneilläänkin olevat uudistukset on jouduttu keskeyttämään, ainakin toistaiseksi. Siitä huolimatta, ettei korkeakoulupolitiikan kehitys jatkunut 2020-luvulla 2010-luvun jalanjäljissä, pidän tärkeänä, että kriisejä edeltävää tilannetta on analysoitu.

6.2 Tutkimuksen luotettavuus

Kaikkien tutkimusten, myös tämän tutkielman, kohdalla on syytä tarkastella luotettavuutta. Hyödynsin tutkielmani luotettavuuden tarkastelussa Tuomen ja Sarajärven (2018) laatimaa listaa, mitä tulisi ottaa huomioon. Muun muassa omaa sitoumusta tutkimukseen ja aineiston keruuta olisi hyvä tarkastella luotettavuuden näkökulmasta, joskin yhtä tiettyä tapaa luotettavuuden arviointiin ei laadullisessa tutkimuksessa ole (Tuomi & Sarajärvi, 2018). Tämän tutkielman kannalta ainakin edellä mainittuja olisi nähdäkseni hyvä tarkastella.

Valitsin Ukrainan korkeakoulupolitiikan tutkielman aiheeksi, sillä koen merkittäväksi sen, että ajalta ennen Ukrainassa käytävää sotaa on myös korkeakoulutuksen tilasta näyttöä. Sodan jälkeen ollaan täysin sitä edeltävän tutkimuksen ja dokumenttien varassa, kun aletaan rakentamaan maan korkeakoulutustakin uudestaan. Korkeakoulupolitiikan kehittäminen on nähdäkseni erittäin tärkeää, ja Ukrainassa sen kehitys on ollut edelleen vaiheessa Neuvostoliiton hajoamisen jälkeen. Tästä näkökulmasta mietinkin tutkielman luotettavuutta; olenko pystynyt tutkijana olemaan neutraali esimerkiksi poliittisten ajatusten suhteen. Kuten tutkielman tuloksissa

havaittiin, Ukrainan korkeakoulupolitiikka on jokseenkin jakautunut eri koulukuntiin, osin kallellaan vanhoihin perinteisiin ja konservatismiin, kun taas toisaalta läntiseen kehitykseen ja Eurooppaan (Muliavka, 2019). Varsinkin kun tutkimusta tekee kohteena olevan maan ulkopuolella, voi hyvin olla valmiiksi jo toiseen koulukuntaan kallellaan, ja tätä on syytä miettiä tarkasti tutkimusta tehdessä, jotta tutkimus olisi luotettava.

Omaa sitoumusta luotettavuuden kannalta tarkastelisin myös käsitteiden määrittelyn myötä. Kuten Varjo ym. (2021) toteavat, politiikalle ei ole yhtä oikeaa määritelmää. Tutkimusten tulokset ovat näin ollen myös analyysin sekä tutkielman tekijän käsityksen mukaisia havaintoja politiikan luonteesta. Tämä pätee myös Kaukon (2012) DHEP-malliin ja sen käyttöön, sillä malli liittyy poliittisten tekijöiden välisiin suhteisiin pitkälti.

Aineiston keruuseen liittyen tämän tutkielman luotettavuutta tulee tarkastella erityisesti kielimuurin kannalta. Tutkielman tekijänä en osannut ukrainaa, jolloin tutkimusaineistosta rajoutuivat pois ukrainaksi tehdyt tutkimukset, ja sitä kautta mahdollisesti oleellista tietoa tutkimukseen liittyen. Toisaalta tutkimusaineistosta seitsemän kymmenestä artikkelista oli ukrainalaisissa yliopistoissa tai ukrainalaisten tutkijoiden tekemiä, jolloin ukrainalainen näkökulma tutkimusaineistosta ei kuitenkaan ollut rajautunut pois. Pitää kuitenkin huomioida se, että lingvistiset merkitykset voivat mahdollisesti vaihdella englannin ja ukrainan välillä, joten kielimuurilla saattaa silti olla vaikutusta tutkimuksen luotettavuuteen.

Kauko (2012) on käyttänyt DHEP-mallia empiirisessä tutkimuksessa, johon hän on haastatellut muun muassa korkeakoulujen rehtoreita, ministeritason poliitikkoja sekä koulutusalan viranomaisia. Tässä tutkielmassa mallia sovellettiin systemaattisen kirjallisuuskatsauksen sisällönanalyysiin, tutkimusmenetelmä eroaa siis Kaukon (2012) tutkimuksesta. DHEP-malli toimi tässä tutkielmassa hyvänä analyysinvälineenä, sillä se ottaa huomioon monia korkeakoulupolitiikkaan vaikuttavia tekijöitä. Sen avulla pystyttiin analysoimaan poliittisten tapahtumien vaikutusta korkeakoulupolitiikkaan, ja dynamiikan kategorioiden perusteella pystyttiin analysoimaan ovatko tapahtumat tai tekijät vaikuttaneet korkeakoulupolitiikkaan uudistavasti vai ovatko ne hidastaneet uudistuksia. Sanoisin siis, että mallia pystyi hyvin

soveltamaan ainakin tässä tutkielmassa sekä kirjallisuuskatsauksen analyysiin.

6.3 Jatkotutkimusehdotukset

Tässä tutkielmassa on tutkittu Ukrainan korkeakoulupolitiikkaa ennen vuoden 2022 helmikuussa alkanutta sotaa Ukrainassa. Jatkotutkimuksena tästä tutkielmasta voisi luonnollisesti olla sodan vaikutukset korkeakoulupolitiikkaan, tai miten korkeakoulupolitiikkaa sodan jälkeen uudelleenrakennetaan. Tämän jatkotutkimuksen toteutus tosin olisi mahdollista vasta joidenkin vuosien päästä, sillä sodan kestoa on vaikea ennustaa, sekä sen vaikutuksia voidaan arvioida kunnolla vasta joitakin vuosia päättymisen jälkeen.

Toisaalta jatkotutkimus voisi liittyä ajatuksiin, kuinka korkeakoulupolitiikkaa tai korkeakoulusysteemiä voitaisiin alkaa jälleenrakentaa sodan jälkeen. Tällaisessa tutkimuksessa voisi tutkia, miten muissa kulttuurillisesti läheisissä maissa on rakennettu korkeakoulusysteemiä sodan jälkeen, esimerkiksi Balkanin niemimaan maissa Jugoslavian hajoamissotien jälkeen. Tietoa voitaisiin siten soveltaa Ukrainan tapaukseen, joskin nykyajan haasteet ja muutokset huomioon ottaen.

LÄHTEET

- Chou, M.-H., Kamola, I., & Pietsch, T. (2016). *The transnational politics of higher education: Contesting the global, transforming the local*. Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781315625379>
- Goodman, B. (2018). Acts of Negotiation: Governmentality and Medium of Instruction in an Eastern Ukrainian University. *Anthropology & Education Quarterly*, 49(1), 36–52. <https://doi.org/10.1111/aeq.12236> *
- Galynska, O., & Bilous, S. (2022). Remote learning during the war: challenges for higher education in Ukraine. *International Science Journal of Education & Linguistics*, 1(5), 1–6. <https://doi.org/10.46299/j.isjel.20220105.01>
- Hladchenko, M., & Westerheijden, D. F. (2018). Means-ends decoupling and academic identities in Ukrainian university after the Revolution of Dignity. *European Journal of Higher Education*, 8(2), 152–167. <https://doi.org/10.1080/21568235.2017.1370384> *
- Huisman, J., Smolentseva, A. & Froumin, I. (2018). Transformation of Higher Education Institutional Landscape in Post-Soviet Countries : From Soviet Model to Where? Teoksessa Huisman, J., Smolentseva, A., & Froumin, I. (2018). *25 Years of Transformations of Higher Education Systems in Post-Soviet Countries Reform and Continuity*. Springer International Publishing. <https://doi.org/10.1007/978-3-319-52980-6>
- Hundrova, T. (2017). Ukrainian Euromaidan as Social and Cultural Performance. Teoksessa Bertelsen, O. (toim.). *Revolution and war in contemporary Ukraine : The challenge of change*. Ibidem Verlag.
- Kauko, J. (2013). Dynamics in higher education politics: A theoretical model. *Higher Education*, 65(2), 193–206. <https://doi.org/10.1007/s10734-012-9538-z>
- Kushnir, I. (2021). *The Bologna Reform in Ukraine: Learning Europeanisation in the Post-Soviet Context*. Emerald Publishing Limited. *

- Kvit, S. (2020). Higher education in Ukraine in the time of independence: between brownian motion and revolutionary reform. *Kyiv-Mohyla Humanities Journal*, 7(7), 141–159.
<https://doi.org/10.18523/kmhj219666.2020-7.141-159> *
- Law of Ukraine on Higher Education*. 1.7.2014.
https://www.ilo.org/dyn/natlex/natlex4.detail?p_isn=105562&p_lang=en
- Markina, I. A., Chykurkova, A. D., Dudziak, O. A., Opaliuk, T. L., & Dobrenko, I. A. (2019). Globalization-induced changes in higher education management in Ukraine. *International Journal of Educational Management*, 33(6), 1291–1302. <https://doi.org/10.1108/IJEM-01-2019-0037> *
- McCaig, C. (2018). *The marketisation of English higher education : a policy analysis of a risk-based system*. Emerald Publishing.
- Menon, R., & Rumer, E. B. (2015). *Conflict in Ukraine: The Unwinding of the Post--Cold War Order*. The MIT Press.
- Muliavka, V. (2019). Global inequality and policy selectivity in the periphery: The case of Ukrainian reforms in higher education. *Learning and Teaching*, 12(1), 53–73. <https://doi.org/10.3167/latiss.2019.120104> *
- Nezhyva, O. (2016). Features of Formation of Ukrainian Education Policy. *Future Human Image*, 6(3), 81–90. *
- Petticrew, M., & Roberts, H. (2008). *Systematic reviews in the social sciences: A practical guide*. John Wiley & Sons.
- Rayevnyeva, O., & Stryzhychenko, K. (2018). Autonomy of the system of higher education in the conditions of integration of Ukraine into the European educational area. *Problems and Perspectives in Management*, 16(3), 501–510. [https://doi.org/10.21511/ppm.16\(3\).2018.40](https://doi.org/10.21511/ppm.16(3).2018.40) *
- Rumyantseva L. & Logvynenko, O. (2018). Ukraine: Higher Education Reforms and Dynamics of the Institutional Landscape. Teoksessa Froumin, I., Huisman, J., & Smolentseva, A. (2018). *25 Years of Transformations of Higher Education Systems in Post-Soviet Countries : Reform and Continuity*. Springer Open. <https://doi.org/10.1007/978-3-319-52980-6> *
- Salminen, A. (2011). *Mikä kirjallisuuskatsaus? Johdatus kirjallisuuskatsauksen tyyppeihin ja hallintotieteellisiin sovelluksiin*.
- Shevchenko, V. V. (2019). The reform of the higher education of Ukraine in the

conditions of the military-political crisis. *International Journal of Educational Development*, 65, 237–253.

<https://doi.org/10.1016/j.ijedudev.2018.08.009> *

Tervasmäki, T., & Tomperi, T. (2018). *Koulutuspolitiikan arvoalinnat ja suunta satavuotiaassa Suomessa*.

Tuomi, J., & Sarajärvi, A. (2018). *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi* (Uudistettu laitos.). Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Varjo, J., Kauko, J., Silvennoinen, H., & Alanen, P. (2021). *Koulutuksen politiikat*. Suomen kasvatustieteellinen seura.

* kirjallisuuskatsauksessa käytetyt teokset